

Esteve Verdaguer i Lloveras*

per Robert Sala, Xavier Puig,

Eudald Carbonell

i Isabel Boj

* Article publicat l'11 de febrer de 2006 al Diari de Girona (pàgina 56).

El mes de desembre va morir el nostre company Esteve Verdaguer i Lloveras, amb el qual havíem treballat en projectes de recerca i socialització de l'arqueologia. Va participar en la recerca de l'equip de l'Associació Arqueològica de Girona, primer, i del Centre de Recerques Paleo-Eco-Socials del Museu d'Història de Girona, després, en la qual destaca la duta a terme en els jaciments de Sota Palou, el Puig d'en Roca, l'Abric Romaní i Atapuerca. La seva participació principal, tanmateix, va ser la socialització de l'arqueologia.

Des de finals dels anys 70, Esteve Verdaguer havia enriquit, com a mestre que era, l'estratègia de l'equip de treball de l'Associació Arqueològica de Girona. Amb l'equip responsable de l'excavació dels jaciments de l'evolució humana primitiva a la vall del Ter va dissenyar propostes d'aprenentatge infantil utilitzant l'arqueologia com a font de coneixement i vehicle de formació.

L'arqueologia de l'evolució humana, en la qual va estar implicat, és un camp d'importància cabdal per la comprensió de la realitat humana i per la formació de ciutadans lliures de visions fonamentalistes i retrògrades. La tasca d'Esteve Verdaguer en aquest àmbit va ser diversa i àmplia, abastant llibres divulgatius de la prehistòria de Catalunya, treballs de socialització en la premsa escrita, elaboració de materials d'aprofitament formatiu de la recerca en jaciments arqueològics i treballs interactius i participatius.

La divulgació de la prehistòria de Catalunya la va concretar en llibres com *De*

l'home caçador a l'agricultor. El Neolític, editat per Graó, en què es presentava de forma sistemàtica a un públic ampli la situació de la recerca en prehistòria i evolució humana al nostre país juntament amb una proposta d'activitats didàctiques relacionades. En un format diferent va publicar les novetats de la recerca científica a la vall mitjana del Ter en el document *Arqueologia i prehistòria*, publicat en els *Plecs de la Vall de Llémena*, nº 2, editat per l'Ajuntament de Sant Gregori el maig de 1989.

En el diari *Los Sitios* de Girona van aparèixer l'any 1986 un conjunt de deu fitxes elaborades per l'equip format per Esteve Verdaguer, Eudald Carbonell i Xavier Puig. S'hi van presentar els principals jaciments arqueològics, llur importància històrica i les línies de recerca que s'hi duïen a terme, acompanyant la dissecció del jaciment d'una fitxa de treball per al seu aprofitament escolar i formatiu. Es va tractar d'una iniciativa conjunta amb el diari i que va permetre una àmplia difusió dels coneixements i del treball de recerca en evolució humana a Catalunya.

La intersecció entre recerca i pedagogia, que formava la base i objectiu de les fitxes esmentades, és la línia que més va desenvolupar i que es va traduir en el disseny d'activitats formatives per l'aprofitament i interpretació de jaciments arqueològics. Fou el cas de la seva col·laboració en les publicacions de Sota Palou (Campdevàrol) i Puig d'en Roca (Girona) en què, juntament amb Xavier Puig, va elaborar el material dirigit a ensenyants que acompanyava la síntesi científica d'ambdós conjunts arqueològics. Era un interès destacat de l'equip el que el coneixement científic fos sempre paral·lel a la utilització pedagògica dels

resultats, en una unitat necessària. No hi ha, en el món de l'arqueologia, publicacions similars en què es conjugui ciència i socialització.

Va conrear en moltes direccions la socialització, que ara constitueix un eix vertebrador de la feina científica en molts camps. Els treballs dels anys vuitanta s'havien iniciat amb una experiència a l'escola de Belcaire d'Empordà, dissenyada per Xavier Puig, Dolors Vives i Eudald Carbonell i que va obtenir el premi Baldiri Reixach. La reproducció experimental d'activitats prehistòriques en una fossa cavada en el pati de l'escola per part de la mainada i la posterior excavació de les restes disposades en diferents nivells és una activitat que des d'aleshores l'hem repetida en d'altres indrets amb un bon èxit pedagògic fins al punt que s'ha convertit en una fórmula força estandarditzada. Esteve Verdaguer en va crear una variant en una experiència que va titular *Aprendre investigant i divulgant: la Prehistòria de les Escaules* realitzada amb alumnes de l'Institut Narcís Monturiol de Figueres i del Col·legi de Taialà de Girona. Aquí no es tractava de reproduir sinó d'incentivar i dirigir una "recerca" dels estudiants sobre un conjunt arqueològic de forma que aprenguessin i reproduïssin al seu nivell l'estructura d'una recerca científica. No es tractava només de socialitzar el coneixement sinó la forma d'obtenir-lo.

El treball de socialització de l'arqueologia d'Esteve Verdaguer es féu en uns anys en què en el nostre país no s'havien desenvolupat encara centres d'interpretació de jaciments del Plistocè: era una època de molt de voluntarisme, de treball personal, pioner i

sempre únic. Ha estat amb posterioritat que s'ha pogut començar a estructurar de manera institucional amb uns mitjans que aleshores no existien però que aquell treball va fer possibles en crear una necessitat social en aquells temps inexistent o incipient. Si ara la socialització és una directriu en projectes d'impacte com Atapuerca i un Màster en Arqueologia del Quaternari és mercès al treball fet als anys vuitanta per part d'entusiastes i experts com Esteve Verdaguer, gent amb una doble formació, de mestre i arqueòleg, interessats en les fronteres entre coneixements i professions diverses.